

I. Kapitola

[Berlín, březen 1945]

Možná proto, že měl už brzy překročit čtyřicítku, se Albert Speer opakovaně přistihoval, že myslí na to, jakou cestou se jeho život ubírá. Možná to bylo proto, že žádný ze zázraků, které měly učinit obrat ve válce, se nekonal. A možná proto, že konec války už se rýsoval na obzoru, a tak bylo možné upřít pohled do budoucnosti a kalkulovat, jak se budou věci vyvíjet, až bude po válce.

Nebo to bylo proto, že ho nedávno navštívil kdosi z ministerstva zahraničí a ukázal mu ukořistěné hlášení výzvědné služby Spojenců, v němž byl Speer – Hitlerův architekt a chráněnc a ministr zbrojního průmyslu – uveden jako vhodný představitel budoucí pohitlerovské vlády. Speer, říkalo se tam, je schopný technokrat, který se navzdory extrémně blízkému vztahu k Hitlerovi zdá být nedotčen nacistickou ideologií.

Zprvu na to Speer samozřejmě reagoval zděšením. „Viděl to Ribbentrop?“ zeptal se. To by mu tak ještě scházelo, aby ministr zahraničí měl v ruce něco, čím by ho mohl kompromitovat před Hitlerem. Vztahy mezi führerem a Speerem byly teď už tak dost špatné. Ale ten muž z ministerstva vykouznil na své jinak neteč-

né tváři nepatrný úsměv, jako číšník, když sděluje šťavnatý drb oblíbenému hostovi. „Samozřejmě jsem mu to neukázal,“ řekl. „A nedovedu si představit, že by to někdo mohl udělat. Ne, ne, tato informace je jen pro vás, pane reichsministře, malý dárek od vašich přátel z ministerstva zahraničí.“

...nedotčen nacistickou ideologií... schopný technokrat... Tato slova se mu dnes vracela během bombardování, když se spolu se svými úředníky krčil ve svrchníku a helmě v krytu ministerstva. A najednou to, co bylo řečeno ve zprávě, už nevypadalo tak směšně. Proč ne? Speer uvažoval. Musí si někoho vybrat.

Konečně zazněl „konec poplachu“ a Speer s ostatními pochodovali v houfu po schodech nahoru do svých kanceláří. Teď už nikdo přesně nevěděl, kolikrát bylo ministerstvo zbrojního průmyslu bombardováno. Jejich paměť sahala jen k té tříštivé bombě, která před týdnem zabila deset lidí z oddělení strategických materiálů. Všechny ostatní bomby, zabití a ranění lidé zapadli do jednobarevné jednolité mozaiky.

Když se Speer vrátil do kanceláře, sundal si helmu, ale svrchník si nechal na sobě. Papír v oknech nevydržel bombardování a jediné, co z něj zbylo, byly zbytky roztrhaných trojúhelníkových cárů, třepotajících se na rámu jako vlaječky na závodní dráze. Byl to už nejméně rok, co někdo zasklil rozbité okno. Elektřinu většinou neměli a od doby, co střecha byla samá díra, všechno zapáchalo vlhkem a plísni. Speer si zapálil cigaretu a zadíval se z okna. Začínal březen a obloha nad Berlínem byla permanentně šedá. Napadlo ho, jestli až přijde opravdové jaro, bude už po válce. Do úřadu za ním teď přicházelo stále více žen

se žádostí, aby jim, vzhledem ke svým konexím, sehnal sebevražedné pilulky. Slíbil, že se poptá, ale dosud se na to nikde nezeptal.

Na stole mu zazvonil bzučák. Speer k němu přistoupil a stiskl tlačítko. „Ano?“

Na druhém konci zaskřípal ženský hlas. „Je tady plukovník von Poser a chce s vámi mluvit.“

„Pošlete ho sem,“ řekl Speer. Za pár vteřin se dveře kanceláře otevřely a dlouhým rázným krokem vstoupil podmračený malý muž v uniformě, s bílými vlasy, nejméně o dvacet let starší než Speer. Plukovník von Poser byl Speerova vojenská spojka s armádním generálním štábem a jeden z mála mužů, kterým plně důvěřoval. Von Poser byl ze staré školy. Nenáviděl nacisty a diletanty a nerad diskutoval o různých záležitostech v místnostech, v nichž, jak předpokládal, byly instalovány odposlechy. „Speere,“ zamručel, „už se to stalo.“

Speer věděl, že to může znamenat jen jedinou věc: že Američané překročili Rýn, poslední německou překážku na západě. Odstoupil od stolu a šel za Poserem k nástěnné mapě. „Kde?“ zeptal se tiše.

Von Poser přiložil prst na město Remagen. „Evidentně snahy vyhodit do povětří železniční most nebyly tak úspěšné, jak se tvrdilo,“ zamumlal.

„Je nějaká šance, že budou zatlačeni zpět?“

Von Poser zakroužil hlavou. „Nemáme nic, čím bychom je mohli zahnat. Ale zde vidíte, co leží v blízkosti.“ Zakroužil prstem kolem oblasti ležící na východ od Remagenu. Bylo to

Porúří, průmyslové srdce Německa, největší koncentrace dolů, oceláren, chemických závodů a továren na světě. „A předpokládám, že víte, co bude následovat.“

Speer přikývl. Hitler teď bude mít všechny důvody, které potřeboval, aby mohl spustit lavinu příkazů ke spálení země, jako to udělal, když Rusové před pár měsíci pronikli do Východního Pruska. Všechny továrny, doly, železnice, elektrárny, telefonní stanice, vše bylo vyhozeno do povětří, zničeno, zbořeno a zůstala jen znetvořená doutnající zpustošená země.

Vyhození Porúří do vzduchu by nezabránilo nepříteli vyhrát válku. V tom mu už nemohlo zabránit nic. Jediné, čeho by se tím dosáhlo, by bylo, že by Němci, kteří přežijí, strávili zbytek života v „temném středověku“. To byla nynější Hitlerova vize Německa.

„Jste stále ochoten uskutečnit náš plán?“ zeptal se von Poser.

Speer přitakal.

Von Poser se chmurně pousmál. „Víte, co udělá váš přítel, až se to dozví?“

Speer pokrčil rameny. Věděl to.

„Dobře,“ řekl von Poser. „Jdu připravit auto. Vyjedeme, až se setmí.“

Celé odpoledne pak Speer jednal s různými lidmi. Když všichni odešli, vrátil se do svého bytu a zabalil všechny svoje věci do dvou cestovních zavazadel z vepřovice. Do kufříku naskládal několik hlášení a papírů s hlavičkou společně s tlustým svazkem nařízení k zastavení demolice, přestože jeho ministerstvo nemělo v kompetenci je vůbec vlastnit, natož doručovat,

a dále razítkovací polštářek a zásobu gumových razítek z různých vládních úřadů. Potom ze spižírny vybral všechny konzervy a nacpal je do povlaku na polštář ze své postele.

Zbývala mu ještě hodina, a tak si zapálil cigaretu, přešel ke gauči a posadil se.

Víte, co udělá váš přítel, až se to dozví? Speera vždycky štválo, že takto Hitlera nazývali v souvislosti s ním. Hitler nebyl jeho přítel. Speer možná byl Hitlerův přítel, možná dokonce jeho jediný přítel. Ale to přece není to samé! Nehledě na to, Speer dobře věděl, co by Hitler udělal, kdyby se to dozvěděl.

Rozumně řečeno, jediné, v co mohli teď doufat, bylo to, že zachrání dostatek průmyslového potenciálu Německa, aby mohl alespoň nějakým způsobem pokračovat civilizovaný život, až válka skončí. Opatrně na to zavedl řeč, když se v zimě setkal s Hitlerem, ale ten to zamítl. „Není potřeba zachraňovat cokoliv pro ty, co přežijí, Speere,“ řekl mu. „Nezaslouží si to.“

Speer přistoupil k oknu a zadíval se ven. Všechny známé památky byly již vybombardovány, a tak neměl podle čeho se zorientovat. Když dříve potřeboval lokalizovat Alexanderplatz, bylo snadné najít Starou radniční hodinovou věž a pak jít kousek vlevo. Ale teď byla věž pryč. Stejně jako obchodní dům Karstadt, budova Columbus na Potsdamer Platz, dvojice kostelních věží Chrámu svatého Mikuláše. Speer se pokoušel vybavit si, jak vypadaly, ale nějak mu už vymizely z paměti.

To, co však nezapomenutelně zářilo v jeho mysli, byla situeta města, které existovalo jen na papíře a v podobě modelů naaranžovaných na stole. Viděl před sebou palác, rozprostíra-

jící se před ním, pompéznější než východ slunce, s desítkami masivních sloupů a s obrovským bronzovým orlem, tyčícím se hrozivě na vrcholu kopule.

A v uších mu zněl Hitlerův hlas, jak odříkává ty cifry pro přihlížející obecnstvo: „Šestnáctkrát větší než Bazilika svatého Petra v Římě!“ A viděl i celé imaginární město – široké bulváry, monumenty, paláce a náměstí, obrovské budovy ministerstev, kina, koncertní sály, hotely a obchody, na míle a míle daleko. Oni dva strávili celá léta sněním o městě, větším než Řím, které bude světlem všech národů, hlavní město hodné toho, aby vládlo světu tisíc let: *Germánie!*

Speer tomu opravdu kdysi věřil, v době, kdy se zdálo, že Německo jde vstříc zářné budoucnosti; dokonce natolik, že sám inicioval příkazy k demolicím celých čtvrtí města, aby se vytvořilo místo pro novou výstavbu. Zkáza Berlína nezačala s prvními nálety britských bombardérů, nýbrž demolicemi pomocí buldozerů, které Speer sám naplánoval.

Když začala válka, celá věc měla být odložena, ale Hitlerovo zanícení pro Germánii naopak vzrostlo. A když přišly nepřátelské bomby, Hitler škodolibě říkal: „Ušetří nám alespoň práci, Speere.“ A Speer to akceptoval bez připomínek. Dokonce i když přišly neúspěchy ve válce v Rusku, Hitler trval na tom, že toto je priorita, a předvolával Speera uprostřed noci do ateliéru, aby diskutovali o změnách, které Hitlera i nyní denně napadaly. Strávili spolu nekonečné hodiny sklonění nad stolem, aby měli v rovině očí miniaturní ulice a budovy, a zírali do klenutých chodeb, diskutovali o každém balkonu a schodišti.